

УДК 78. 047

FACTORS AND MECHANISMS OF STUDENTS 'PERSONAL COMPETENCE DEVELOPMENT

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Denysiuk T.K. / Денисюк Т.К.*Candidate of philological sciences / канд. філолог. наук***Sinegub Ya. / Синегуб Я.***teacher / викладач**Municipal Institution " Uman Taras Shevchenko Professional College of
Education and Humanities of Cherkasy Regional Council" 33, Nebesna Sotnia, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради» вул. Небесної сотні, 33, 20300*

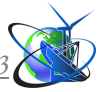
Анотація. Метою статті є аналіз теоретичних поглядів, результатів емпіричних досліджень з приводу механізмів, особливостей, чинників становлення компетентності у різних сферах, що висвітлені у науковій літературі, а також розглянуті можливі шляхи розвитку особистісної компетентності студентів.

Ключові слова: особистісна компетентність, студенти.

Вступ.

Одним із напрямів модернізації освіти в Україні є запровадження та реалізація компетентнісного підходу в освіті. Особистісна компетентність є однією з важливих для досягнення нової якості освітнього результату і потребує дослідження її структури, критеріїв та індикаторів сформованості, розуміння її змісту та особливостей формування.

У світовій практиці накопичено чималий досвід, пов'язаний із формуванням різних видів компетентності, у тому числі і особистісної. Проблеми особистісної компетентності визначають у своїх працях В.Байденко, Н.Бігун, І. Фадєєва та ін. Метою даної роботи є аналіз теоретичних поглядів, результатів емпіричних досліджень з приводу механізмів, особливостей, чинників становлення компетентності у різних сферах, що висвітлені в науковій літературі, а також розглянути можливі шляхи розвитку особистісної компетентності студентів. Пріоритетним напрямом розвитку сучасної вітчизняної та світової освіти стало перенесення акцентів зі знань та вмінь як основних результатів навчання на формування в студентів системи компетенцій та компетентностей.

Основний текст.

Компетентісний підхід не заперечує значення знань, але акцентує увагу на здатності використовувати отримані знання. Удосконалення освітнього процесу з урахуванням компетентісного підходу полягає у тому, щоб навчити студентів застосовувати набуті знання та уміння у конкретних навчальних та життєвих ситуаціях. З позицій компетентісного підходу основним результатом навчальної діяльності є формування ключових компетентностей.

За О.Пометун компетентність людини – це у певний спосіб структуровані набори знань, навичок, умінь і стосунків, які дають людині змогу визначити та розв'язувати незалежно від ситуації проблеми, що є характерними для певної сфери діяльності. Таким чином, компетентність виступає результативно-діяльнісною характеристикою освіти.

Термін «компетенція» (у перекладі з латинської – відповідність) має два значення:

- 1) коло повноважень студентів;
- 2) коло питань, в яких студент добре обізнаний, розуміє їх і має досвід вирішення.

Компетентність – це здатність діяти у ситуації невизначеності. Рівень освіти студента тим вищий, чим ширша сфера діяльності і вищий ступінь невизначеності ситуацій, в яких він здатний діяти самостійно.

Розглянемо схему ключових компетентностей:

I категорія – використовувати у взаємодії мову, символи, тексти, знання та інформацію, технології;

II категорія – взаємодіяти у неоднорідних групах, налагоджувати стосунки з іншими, працювати у команді, розв'язувати конфлікти;

III категорія – діяти незалежно з урахуванням норм суспільства, розумінням наслідків, складати, реалізувати життєві плани та персональні проекти, захищати свої права, інтереси та потреби.

Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, рівні якої складають:

- ✓ ключові компетентності - здатність студента здійснювати складні поліфункціональні види діяльності, ефективно розв'язувати індивідуальні та соціальні проблеми;
- ✓ загальногалузеві компетентності – компетентності, які формуються студентом упродовж засвоєння змісту тієї чи іншої освітньої галузі, а

також уміння застосовувати їх на практиці в рамках культурно доцільної діяльності для розвитку індивідуальних та соціальних проблем.

Предметні компетентності – складова загальногалузевих компетентностей, яка стосується конкретного предмета.

Ключовими компетентностями, яких має набути студент:

- уміння вчитись;
- соціальна компетентність;
- загальнокультурна компетентність;
- здоров'язберігаюча компетентність;
- компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій;
- громадянська компетентність;
- підприємницька компетентність.

Компетентний студент це:

- високоосвічена особистість, яка усвідомлює необхідність знань;
- має розширений світогляд;
- орієнтується у потоці інформації;
- може реалізовувати отримані знання на практиці, у повсякденному житті;
- зорієнтована на навчання впродовж життя; особистість зі сформованими морально-духовними цінностями;
- особистість, що має правову освіченість, політичну грамотність та стійку громадянську позицію.

У процесі реалізації змісту вищої освіти викладач має пам'ятати, що дидактичною домінантою, згідно з поставленим завданням, є визнання ключовим в освіті особистості студента, необхідності створення сприятливих умов для його розвитку та становлення, успішного входження в життя сучасного суспільства.

Тому важливо:

- ✓ закладати систему знань, яка формується протягом життя;
- ✓ розвивати потреби та інтереси студентів;
- ✓ створювати позитивну мотивацію для подальшого навчання;
- ✓ сприяти виробленню студентами умінь і навичок, необхідних під час самостійного навчання.

Компетентісний підхід до навчання сприяє використовувати особистісно-діяльнісні педагогічні технології. Ефективність їх використання значною мірою

залежить від того, як реалізується творчий потенціал особистості студента. Організуючи роботу на занятті, потрібно дбати про розвиток таких важливих сфер особистості, як мотиви, емоції, потреби, інтереси, відносини, а також спілкування у колективі. Адже в людині від природи закладено великі потенційні можливості. Окремі з них проявляються лише у відповідній діяльності, тому їх не вдається помітити в умовах традиційного навчання.

Результатом навчальної діяльності є всі ті компетенції, яких набуває студент у процесі навчання. Але не слід думати, що це є прямий і безпосередній результат навчальної діяльності викладача. Знання студента та компетенції, яких він набуває, – це результат його власних розумових зусиль. Таку ж думку висловлюють В.Болотов та В.Серіков, природа компетентності така, що вона, не будучи продуктом навчання, не прямо витікає з нього, а є скоріше наслідком саморозвитку особистості студента, його не стільки технологічного, скільки особистісного росту, наслідком самоорганізації і узагальнення діяльнісного та особистого розвитку. Компетентність – це спосіб існування знань, умінь, освіченості, що сприяє особистісній самореалізації, знаходженню свого місця у світі, внаслідок чого освіта виступає як високо-мотивована і особистісно-орієнтована, що забезпечує необхідність задіяності особистісного потенціалу, визнання особистості оточуючими і усвідомлення нею самою власної значимості [1].

Моделюючи можливі шляхи розвитку особистісної компетентності студента уявляють структуру освітньої компетенції або основні її інформаційні елементи, які необхідні студенту для набуття певного рівня компетентності. Логічну *структуру компетентності* можна представити так:

- ❖ мінімальний досвід діяльності, або попередній етап сформованості компетентності;
- ❖ соціальна, особистісна мотивація необхідності подальшого формування компетентності;
- ❖ знання, уміння, навички необхідні для подальшого формування компетентності;
- ❖ способи діяльності на певному етапі формування компетентності;
- ❖ рефлексія ефективності отриманого результату [4].

Науковець Л. Лепіхова стверджує, що розвиток компетентності передбачає:

- сприятливу психологічну основу, яку складає своєрідний набір

соціально-психологічних властивостей особистості;

- обов'язкове окреслення мети досягнення компетентності;
- планомірне набуття необхідних знань про соціально- психологічні особливості людської поведінки у взаємодії та взаємоставленнях, які задають певні соціально-психологічні ситуації, закономірності їх розвитку та шляхи розв'язання проблем.

С. Трубачова відмічає, що залежно від виду компетентності шляхи та терміни їх формування у студентів відрізняються. Таке формування може бути спеціальним або контекстним і здійснюватися упродовж будь-якого часу – однієї навчальної теми або протягом всього терміну навчання у закладі вищої освіти. З цього факту випливає наступна умова реалізації компетентнісного підходу у навчанні – це чітке визначення вимог до кінцевого рівня сформованості базових компетенцій студентів та до основних етапів їх формування [1].

Компетентність неможливо нав'язати ззовні, обійшовши цілі, наміри, інтереси самої людини. Це дозволяє говорити про особистісну основу компетентності. Науковець О. Дубровіна доводить, що суб'єктність – важлива інтегральна характеристика особистості студента, механізм, що опосередковує становлення і розвиток компетентності в різних сферах і сприяє переходу одного виду компетентності в інший, тобто всяка компетентність формується з опорою на розвинуту суб'єктність студента. Тому у процесі навчання важливе місце має займати: опосередкованість, активність, автономність, цілісність, креативність студента [2].

Німецькі науковці визначають особистісну компетентність як структурний компонент діяльнісної компетентності. Її формуванню сприяють моменти щастя і радісні переживання, а також схвалення і похвала [2].

Фаді Мозен (Fadi Mohsen) у дисертаційному дослідженні, присвяченому використанню ділових ігор у вищій економічній освіті Німеччини, так визначає головні здібності, які отримують студенти: ідентифікувати, аналізувати проблеми та пропонувати їх теоретичне вирішення; опрацьовувати різні стратегії вирішення проблем та обирати найбільш придатну стратегію; приймати остаточне рішення, конкретизувати його та стимулювати процес; конструктивно та ефективно спілкуватися у групі; відповідати за свої вчинки та рішення. На думку дослідника опанування вищезгаданими здібностями сприяє розвитку фахової, соціальної та особистісної компетентностей [2].

Н. Калугіна пропонує, формуючи у студентів психолого-педагогічні знання, вміння та навички, опиратись на пізнавальну активність, формування індивідуального стилю діяльності, і направленість на успіх на основі розвитку особистісно-сислової рефлексії, що, у свою чергу, сприяє розвитку особистісної компетентності [2].

Спираючись на експериментальні дослідження у галузі вивчення розвитку комунікативної компетентності, науковець О. Низовець відзначає позитивні зміни у всіх компонентах вищезгаданої компетентності внаслідок впровадження в процес професійної підготовки тренінгових занять.

Висновки.

Узагальнивши теоретичний матеріал та емпіричний досвід впровадження компетентнісного підходу, можемо виокремити умови та шляхи формування особистісної, компетентності студентів:

- ✓ перегляд змісту освіти, проектування відповідних технологій, форм і методів педагогічної діяльності, організація самокерованої навчальної діяльності;
- ✓ уявляти структуру освітньої компетентності, послідовність формуванні компетентності студентів, основні етапи її формування та вимоги до кінцевого рівня сформованості;
- ✓ розширення можливостей освітньо-виховного простору як комплексу умов для прояву активності у поєднанні з усвідомленням та осмисленням студентами власних дій, цінностей, життєвих орієнтирів, професійних намірів та цілей, прийняттям суб'єктної позиції;
- ✓ створення умов для самоорганізації та саморозвитку студента;
- ✓ розвиток особистісно-психологічних якостей, самоусвідомлення, потреби у досягненнях, внутрішньої мотивації діяльності;
- ✓ формування психолого-педагогічних знань, з опорою на пізнавальну активність, формування індивідуального стилю діяльності, і направленість на успіх на основі розвитку особистісно- сислової рефлексії;
- ✓ розвиток суб'єктності студентів.

Література:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.:

“К.І.С.”, 2004. – 112 с.

2. Отрощенко Л.С. Використання інноваційних методів навчання у професійній підготовці економістів- міжнародників у Німеччині / Л.С. Отрощенко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ, 2008. – Вип. 20. – С. 436–441.

Literature:

1. Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy / Under the general. ed. OV Ovcharuk. - К .: “К.І.С.”, 2004. - 112 с.
2. Otroshchenko LS The use of innovative teaching methods in the professional training of international economists in Germany / L.S. Otroshchenko // Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems: coll. Science. pr. - Kyiv, 2008. - Issue. 20. - P. 436–441.

***Abstract.** The aim of the article is to analyze theoretical views, the results of empirical research on the mechanisms, features, factors of competence in various fields, which are covered in the scientific literature, as well as possible ways to develop personal competence of students.*

***Key words:** personal competence, students.*